

AYRILMA KAYGISI BOZUKLUĞU

39.

BÖLÜM

Burcu GÖKALP ÖZCAN¹

GİRİŞ

“Bir ayrılık, bir yoksulluk, biri de ölüm” (1) dizele-
rinde olduğu gibi, edebiyatta da çokça bahsedilen
“ayrılık” konusu, çocukluk çağında sıklıkla ayrıl-
ma kaygısı bozukluğu (AKB) olarak karşımıza
çıksa da, DSM-5 ile birlikte artık yetişkin ayrılma
kaygısı bozukluğu olarak da literatürde yer almaya
başlamıştır (2,3). Ayrılma kaygısı, normal gelişi-
min bir parçası olarak altıncı ayda başkalarını ya-
bancılama şeklinde karşımıza çıkar ve 15-21. aylar
arasında şiddetlenir (4). İkinci ve dördüncü yaşlar
arasında ise azalması beklenir (2).

Bowlby’e göre bir çocuğun birine bağlanması,
biyolojik gereksinimlerinin karşılanabilmesi için,
bir kimseyle güçlü şekilde yakınlık arama ve te-
mas kurma eğiliminde olması anlamına gelir(5).
Ayrılma kaygısı ise çocuğun birincil bağlanma
figüründen ayrılma/hayali ayrılma durumunda
çocuğun günlük aktivitelerini ve gelişimini etki-
leyecek şekilde anormal bir kaygının oluşmasıyla
karakterizedir (2).

EPİDEMİYOLOJİ

Kaygı bozuklukları, çocukluk çağında en sık gö-
rülen ruh sağlığı sorunudur. Ergenlik döneminde
kaygı bozukluklarının toplam sıklığı %32 olarak
bulunmuştur (6). AKB ise kaygı bozuklukları için-
de en yaygın görülenlerden biri olarak karşımıza
çıkar ve sıklığı %4-5 olarak bildirilmiştir (2, 7-9).
Ülkemizde yapılan geriye dönük bir çalışmada
sıklık %7,3 olarak tespit edilmiştir (10).

Kaygı bozuklukları içinde AKB ve spesifik fo-
biler, en erken başlangıç yaşı gösteren hastalıklar-
dır (medyan yaş 7) (11,12). Ayrılık kaygısı, sekiz
yaşından küçük çocuklarda sık olarak karşımıza
çıkar ve yaşla birlikte dramatik şekilde azalma
gösterir (8,9). Bu durum AKB’nin ergenlikten
önce çoğunlukla çözüme kavuşmasıyla açıklan-
mıştır (2).

Kız/erkek oranı bazı çalışmalarda 1,2-2 arasın-
da değişkenlik gösterirken (13-15), bazı çalışma-
larda oran eşit olarak bulunmuştur (8,16).

Ayrılma kaygısı bozukluğu, düşük sosyoeko-
nomik düzeydeki ailelerin çocuklarında sıklıkla
karşımıza çıkar (2,4).

KLİNİK ÖZELLİKLER VE TANI

Bağlanma figüründen ayrı kalmak, tahmin edi-
lebileceği üzere çoğu çocuk için güçtür. Ayrılma
kaygısı bozukluğu olan çocuklarda, bağlanma fi-
güründen/evden ayrı kalma durumunda yoğun
bir sıkıntı ve kaygı görülür (3). Belirtilerin bazı-
ları çocuk *evdeyken* de görülebilir. Örneğin anne
yan odaya geçtiğinde bile çocuk yalnız kalmaktan
kaçınabilir, anneye yapışma davranışı gösterebilir,
evde bir gölge gibi onu izleyebilir ya da yan oda-
dan sık sık annesine seslenebilir (2). Tuvalet tek
başına gidememe, yalnız uyuyamama, bazen de
ayrılıkla ilgili kâbuslar görme karşımıza çıkabilir.
Kâbus gören çocuklarda kaygı şiddeti yüksektir
(17). Tehlikeli olarak algıladıkları hayvan, cana-
var, hırsız, karanlık, kaçırılma gibi durumlardan
korkabilir, ölümle ilgili endişelerinden bahsedebi-

¹ Uzman Doktor, SANKO Üniversitesi Sani Konukoğlu Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Kliniği, gokalpburcu@hotmail.com ORCID iD: 0000-0002-9893-085X

rölse de anne-bebek bağlanması ile ilgili sorunlar, genetik yük, ailesel psikopatoloji ve davranışsal inhibisyon gibi sebeplerle AKB karşımıza çıkar. İleri dönemde panik bozukluk ve diğer anksiyete bozuklukları ile ilgili risk faktörü oluşturabilir. Diğer psikiyatrik bozukluklarla da sıklıkla birlikte gösterir ve bu durum semptom şiddetini ve etkilenmeyi artırır. Tedavisinde psikoterapötik girişimler etkilidir, hastalığı önleme, tanı ve erken müdahale önem taşır.

KAYNAKÇA

1. Türkan HK, Arı B. Karacaoğlan'da göç. *Türk Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*. 2018;1(12):263-282.
2. Lavalley KL, Schneider S. Separation Anxiety Disorder. In SN. Compton, MA Villabo, H Kristensen (Eds.) *Pediatric Anxiety Disorders*. London: Academic Press; 2019. p. 151-176.
3. American Psychiatric Association. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5*. Washington DC: American Psychiatric Association; 2013.
4. Demir T. Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu. In FÇ Çetin, B Pehlivanlı, F Ünal, R Uslu, E İleri, T Türkbay (Eds.) *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği; 2008. p. 330-336.
5. Bowlby J. *Ayrılma*. (Mahmut Sever, Çev. Ed.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık; 2014.
6. Merikangas KR, He JP, Burstein M. Lifetime prevalence of mental disorders in US adolescents: results from the National Comorbidity Survey Replication-Adolescent Supplement (NCS-A). *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2010;49(10):980-989. Doi: 10.1016/j.jaac.2010.05.017
7. Cartwright-Hatton S, McNicol, K, Doubleday E. Anxiety in a neglected population: Prevalence of anxiety disorders in pre-adolescent children. *Clinical psychology review*. 2006;26(7):817-833.
8. Copeland WE, Angold A, Shanahann L et al. Longitudinal patterns of anxiety from childhood to adulthood: the Great Smoky Mountains Study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2014;53(1):21-33.
9. Costello EJ, Mustillo S, Erkanli A. Prevalence and development of psychiatric disorders in childhood and adolescence. *Archives of general psychiatry*. 2003;60(8):837-844.
10. Göker Z, Güney E, Dinç G. Çocuk ve ergenlerde anksiyete ile ilişkili bozuklukların klinik ve demografik özellikleri: Bir yıllık kesitsel bir örneklem. *Klinik Psikiyatri*. 2015;18(1):7-14.
11. Bandelow B, Michaelis S. Epidemiology of anxiety disorders in the 21st century. *Dialogues in clinical neuroscience*. 2015;17(3):327.
12. Kessler RC, Berglund P, Demler O et al. Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Archives of general psychiatry*. 2005;62(6):593-602.
13. de la Barra F, Vicente B, Saldivia S et al. Separation anxiety, social phobia and generalized anxiety disorders in the Chilean epidemiological study of children and adolescents. *J Child & Adolescent Behavior*. 2014;2(133):2.
14. Shear K, Jin R, Ruscio A. Prevalence and correlates of estimated DSM-IV child and adult separation anxiety disorder in the National Comorbidity Survey Replication. *American Journal of Psychiatry*. 2006;163(6):1074-1083.
15. Silove D, Alonso J, Bromet E. Pediatric-onset and adult-onset separation anxiety disorder across countries in the World Mental Health Survey. *American Journal of Psychiatry*. 2015;172(7):647-656.
16. Canino G, Shrout PE, Rubio-Stipec M. The DSM-IV rates of child and adolescent disorders in Puerto rico: Prevalence, correlates, service use, and the effects of impairment. *Archives of general psychiatry*. 2004;61(1):85-93.
17. Cooper-Vince CE, Emmert-Aronson BO, Pincus DB, et al. The diagnostic utility of separation anxiety disorder symptoms: An item response theory analysis. *Journal of abnormal child psychology*. 2014;42(3):417-428.
18. Holly LE, Little M, Pina AA et al. Assessment of anxiety symptoms in school children: A cross-sex and ethnic examination. *Journal of abnormal child psychology*. 2015;43(2):297-309.
19. Amerikan Psikiyatri Birliği. *DSM-5 tanı ölçütleri*. (Ertuğrul Köroğlu, Çev. Ed.). Ankara, Hekimler Yayın Birliği; 2013.
20. Battaglia M, Touchette É, Garon-Carrier G. Distinct trajectories of separation anxiety in the preschool years: Persistence at school entry and early-life associated factors. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2016;57(1):39-46.
21. Uğraş S, Demiray ÇK, Mutluer T et al. Okul öncesi çocuklarda anksiyete ölçeğinin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 2018;25(1):63-76.
22. Edwards SL, Rapee RM, Kennedy SJ et al. The assessment of anxiety symptoms in preschool-aged children: the revised Preschool Anxiety Scale. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*. 2010;39(3):400-409.
23. Özusta, Ş. Çocuklar için durumluk-sürekli kaygı envanterinin uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*. 1995;10(34):32-44.
24. Yılmaz S, Kılıç EZ. Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2014;25.
25. Çakmakçı F. Çocuklarda anksiyete bozukluklarını tarama ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 2004;11(2).
26. Birmaher B, Khetarpal S, Brent D. The screen for child anxiety related emotional disorders (SCARED): Scale construction and psychometric characteristics. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 1997;36(4):545-553.
27. Ünal F, Öktem F, Çetin Çuhadaroğlu F. Okul Çağı Çocukları için Duygulanım Bozuklukları ve Şizofreni Görüşme Çizelgesi-Şimdi ve Yaşam Boyu Şekli-DSM-5 Kasım 2016-Türkçe Uyarlamasının (ÇDŞG-ŞY-DSM-5-T) Geçerlik ve Güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2019;30(1):42-50. Doi: 10.5080/u23408.

28. Öztop D, Durmuş R, Çıkılı M. Bebeklik ve erken çocukluk döneminde kaygı bozuklukları In Doç. Dr. Koray Karabekiroğlu (Ed.) *Bebek Ruh Sağlığı (0-4 Yaş) Temel Kitabı*. Ankara: Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği Yayınları; 2012. p. 397-410.
29. Erermiş S, Bellibaş E, Özbaran B et al. Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan okul öncesi yaş grubu çocukların annelerinin mizaç özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2009;20(1):14-21.
30. Blatter-Meunier JC, Lavalley KL, Schneider S. Patterns of family identification and self-congruence in childhood separation anxiety disorder. *Psychopathology*. 2014;47(1):57-64.
31. Herren C, In-Albon T, Schneider S. Beliefs regarding child anxiety and parenting competence in parents of children with separation anxiety disorder. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*. 2013;44(1):53-60.
32. Lavalley K, Herren C, Blatter-Meunier J et al. Early predictors of separation anxiety disorder: early stranger anxiety, parental pathology and prenatal factors. *Psychopathology*. 2011;44(6):354-361.
33. Angold A, Costello EJ, Erkanli A. Comorbidity. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*. 1999;40(1):57-87.
34. Masi G, Mucci M, Millepiedi S. Separation anxiety disorder in children and adolescents. *CNS drugs*. 2001;15(2):93-104.
35. Stallard P. İyi Düşün İyi Hisset. (Cem Gökçen, Elçin Külahçıoğlu, Çev. Eds.). İstanbul: Say Yayınları; 2018.
36. Kendall PC. Treating anxiety disorders in children: results of a randomized clinical trial. *Journal of consulting and clinical psychology*. 1994;62(1):100.
37. Last CG, Hansen C, Franco N. Cognitive-behavioral treatment of school phobia. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 1998;37(4):404-411.
38. King NJ, Tonge BJ, Heyne D. Cognitive-behavioral treatment of school refusing children: A controlled evaluation. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 1998;37(4):395-403.
39. Tok S, Sevinç E, Arkar H et al. Çocukluk Çağı Kaygı Bozukluklarında Bilişsel Davranışçı Terapi, İlaç Tedavisi ve Kombine Tedavinin Etkililiğinin Karşılaştırılması. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2016;27:110-118.
40. Connolly SD, Bernstein GA. Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with anxiety disorders. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2007;46(2):267-283.
41. Black B, Uhde TW. Treatment of elective mutism with fluoxetine: a double-blind, placebo-controlled study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 1994;33(7):1000-1006.
42. Walkup JT, Labellarte MJ, Riddle MA et al. Searching for moderators and mediators of pharmacological treatment effects in children and adolescents with anxiety disorders. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2003;42(1):13-21.
43. Rynn MA, Siqueland L, Rickels K. Placebo-controlled trial of sertraline in the treatment of children with generalized anxiety disorder. *American Journal of Psychiatry*. 2001;158(12):2008-2014.
44. Linet LS. Tourette syndrome, pimozide, and school phobia: the neuroleptic separation anxiety syndrome. *The American journal of psychiatry*. 1985;142(5):613-5.
45. Mikkelsen EJ, Detlor J, Cohen, DJ. School avoidance and social phobia triggered by haloperidol in patients with Tourette's disorder. *The American journal of psychiatry*. 1981;138(12):1572-1576.
46. Hanna GL, Fluent TE, Fischer DJ. Separation anxiety in children and adolescents treated with risperidone. *Journal of child and adolescent psychopharmacology*. 1999;9(4):277-283.
47. Kossowsky J, Pfaltz MC, Schneider S et al. The separation anxiety hypothesis of panic disorder revisited: a meta-analysis. *American Journal of Psychiatry*. 2013;170(7):768-781.
48. Foley DL, Pickles A, Maes HM. Course and short-term outcomes of separation anxiety disorder in a community sample of twins. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2004;43(9):1107-1114.